

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради університету
22 лютого 2023 року,
Протокол № 2

Ректор, голова вченої ради університету,
доктор юридичних наук, професор

_____ Олег ОМЕЛЬЧУК

м.п.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«ПРАВОВІ ПАМ'ЯТКИ НОВОГО І НОВІТНЬОГО ЧАСУ»
для підготовки на першому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра
за спеціальністю 081 Правознавство
галузі знань 08 Право**

м. Хмельницький
2023

РОЗРОБНИК:

Професорка кафедри теорії та історії
держави і права, кандидатка історичних
наук, доцентка
27 січня 2023 року

_____ Надія СТЕНЬГАЧ

СХВАЛЕНО:

Рішення кафедри теорії та історії держави і права
27 січня 2023 року, протокол № 6

Завідувач кафедри, доктор історичних наук,
професор
27 січня 2023 року

_____ Леонід МІСІНКЕВИЧ

Декан юридичного факультету
кандидат юридичних наук, доцент
9 лютого 2023 року

_____ Віктор ЗАХАРЧУК

ПОГОДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
15 лютого 2023 року, протокол № 5

Голова методичної ради університету,
кандидатка наук з державного управління,
доцентка
15 лютого 2023 року

_____ Ірина КОВТУН

ЗМІСТ

Стор.

1.	Опис навчальної дисципліни		–	3
2.	Заплановані результати навчання		–	5
3.	Програма навчальної дисципліни		–	6
4.	Структура вивчення навчальної дисципліни		–	7
	4.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	–	9
	4.2.	Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять	–	10
	4.3.	Завдання для самостійної роботи студентів	–	11
	4.4.	Індивідуальні завдання	–	12
5.	Методи навчання та контролю		–	12
6.	Схема нарахування балів		–	14
7.	Рекомендована література		–	16
	7.1.	Основна література	–	16
	7.2.	Допоміжна література	–	17
8.	Інформаційні ресурси в Інтернеті		–	19

1. Опис навчальної дисципліни

1. Шифр і назва галузі знань	– 08 Право
2. Код і назва спеціальності	– 081 Правознавство
3. Назва спеціалізації	– судово-прокурорська;
правозахисна;
4. Назва дисципліни	– Правові пам'ятки Нового і
Новітнього часу
5. Тип дисципліни	– вибіркова
6. Код дисципліни	– НФПНЗЕ 1.2.3.
7. Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна	– перший
8. Ступінь вищої освіти, що здобувається	– бакалавр
9. Курс / рік навчання	– перший
10. Семестр	– перший
11. Обсяг вивчення дисципліни:	
1) загальний обсяг (кредитів ЄКТС / годин)	– 2/70
2) денна форма навчання:	
аудиторні заняття (годин)	– 36
% від загального обсягу	– 52%
лекційні заняття (годин)	– 18
% від обсягу аудиторних годин	– 26%
семінарські заняття (годин)	– 18

% від обсягу аудиторних годин	– 26%
самостійна робота (годин)	– 34
% від загального обсягу тижневих годин:	– 48%
аудиторних занять	– 4
самостійної роботи	– 4
3) заочна форма навчання:	
аудиторні заняття (годин)	–
% від загального обсягу лекційні заняття (годин)	–
% від обсягу аудиторних годин	–
семінарські заняття (годин)	–
% від обсягу аудиторних годин	–
самостійна робота (годин)	–
% від загального обсягу тижневих годин:	–
аудиторних занять	–
самостійної роботи	–
12. Форма семестрового контролю	– залік
13. Місце дисципліни в логічній схемі:	
1) попередні дисципліни	– НФПНЗЕ 1.2.1. Теорія держави і права; НФПНЗЕ 1.2.2. Історія держави і права України
2) супутні дисципліни	– НПФ 1.3.1.10. Римське право
3) наступні дисципліни	– ВУПФПР 2.1.2.3. Конституційне право зарубіжних країн; ВУПФПР 2.1.2.13. Міжнародне приватне право
14. Мова вивчення дисципліни	– українська.

2. Заплановані результати навчання

<i>Після завершення вивчення дисципліни здобувач повинен продемонструвати такі результати навчання:</i>	
<i>1. Знання</i>	
1.1)	відтворювати принципи та методи пізнання історико-правових явищ;
1.2)	називати закономірності еволюції суспільного ладу на різних етапах розвитку державності;
1.3)	повторювати джерела, кодифікації, еволюційних перетворень галузей права зарубіжних країн на всіх етапах історичного розвитку
1.4)	відтворювати методи наукового пізнання державно-правових явищ
1.5)	показувати закономірності і характерні особливості історичного розвитку систем органів державної влади, місцевого управління, суду, правоохоронних органів зарубіжних країн
<i>2. Розуміння</i>	
2.1)	пояснювати зміст дефініцій основних термінів, що розкривають суть державного устрою і права зарубіжних країн;
2.2)	класифікувати документи, що стосуються державного устрою і права зарубіжних країн, на групи за сукупністю подібних ознак;
<i>3. Застосування знань</i>	
3.1)	знаходити відмінності між джерелами права різних країн;
3.2)	виявляти здобутки та прорахунки у державотворенні країн, що вивчаються у курсі «Історія держави і права зарубіжних країн»;
3.3)	пропонувати найкращі здобутки зарубіжного державо- і провотворення для вітчизняного досвіду
<i>4. Аналіз</i>	
4.1)	порівнювати основні віхи державотворення в різних країнах однакового історичного виміру;
4.2)	виділяти характерні особливості розвитку держави і права у тій чи іншій країні певної історичної епохи;
4.3)	виділяти головні положення правових документів
<i>5. Синтез</i>	
5.1)	формулювати загальні риси держави і права конкретної країни у вибрану історичну епоху;
5.2)	класифікувати основні джерела права тієї чи іншої держави у ту чи іншу історичну епоху
<i>6. Оцінювання</i>	
6.1)	оцінювати юридичну повноцінність правових пам'яток;
6.2)	робити висновок щодо закономірностей і характерних особливостей історичного розвитку держави і права у країнах Західної Європи, США і Азії ;
6.3)	критикувати певних політичних лідерів за помилки у внутрішній і зовнішній діяльності;

6.4)	рекомендувати впровадити в вітчизняне правотворення досвід минулих епох
7. Створення (творчість)	
7.1)	розробляти проекти вдосконалення державного устрою, права і судочинства України із врахуванням досвіду зарубіжних країн;
7.2)	подавати пропозиції до державних органів по вдосконаленню їх роботи

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Буржуазна революція в Англії. Утворення буржуазної держави (XVI ст.)

Зародження капіталістичної системи в надрах феодалських суспільних відносин (XIV-XVI ст.ст.). Буржуазія. Пролетаріат. Боротьба за ліквідацію залишків феодалізму. Перетворення буржуазії в панівний клас у результаті революцій. Особливості англійської буржуазної революції (XVII ст.) Розкол дворянства. Союз буржуазії з обуржуазненою частиною феодалів. Незавершений характер англійської революції. Оформлення інститутів буржуазного державного права. «Акт про краще забезпечення волі підданого і про попередження ув'язнень за морями» (1679 р.). «Білль про права» (1689 р.).»Акт про престолонаслідування» (1701р.)

Тема 2. Французька буржуазна революція.

Утворення буржуазної держави (кін. XVII – XVIII ст.)

Революція 1789-1794 рр. у Франції. «Декларація прав людини і громадянина» (1789 р.). Основний її зміст. Конституція 1791 року – встановлення конституційної монархії. Конституція 1793 р. Якобінська диктатура. Конституція 1795 р. Консульство і його перетворення в імперію. Конституція Наполеона (1799 р.).

Тема 3. Виникнення та становлення США (XVII – XVIII ст.ст.).

Колонізація Англією Атлантичного узбережжя Північної Америки. Боротьба колоній з метрополією. «Декларація незалежності Сполучених Штатів» (1776 р.), її основний зміст. Війна за незалежність. «Статті конфедерації» (1781 р.) – перша конституція США. Перетворення конфедерації у федерацію. Конституція Сполучених Штатів Америки 1787 р. «Білль про права» 1789-1791 рр. (перші 10 поправок до конституції).

Тема 4. Державний устрій країн Західної Європи та США у XIX ст .

Еволюція виборчого права в Англії. Акти про народне представництво 1832, 1867, 1884-1885 рр. Закон про акціонерні компанії 1844 р. Загальні тенденції розвитку англійського конституціоналізму. Закон про парламент 1911 р. Реставрація Бурбонів у Франції. Конституційна Хартія 1814 р.

Встановлення парламентарної монархії за Конституційною Хартією 1848 р. і проголошення Другої республіки у Франції. Конституція 1848 р. Утвердження державного ладу Другої імперії Конституцією 1852 р. Паризька Комуна. Декларація і декрети Паризької Комуни 1871 р. Розроблення і прийняття Конституції Третьої Республіки. Конституційні закони 1875 р. Розподіл законодавчої і виконавчої влади за Законом 16 липня 1875 р. Падіння «Священної римської імперії німецької нації». Форми об'єднань німецьких держав на початку ХІХ ст. Утворення Північно-Німецького Союзу (1815 р.). Митний союз німецьких держав (1834 р.). Німецька імперія (1871 р.). Конституція Німецької імперії 1871 р. Імператор. Союзна Рада (рейхсрат). Нижня палата (рейхстаг). Ландтаги. Форма держави – конституційна монархія. Громадянська війна 1861 – 1865 рр. та її наслідки для США. Структура держави. Президент, його повноваження. Конгрес. Верховний суд. Повноваження центру. Права штатів.

Тема 5. Фашистські режими в період між двома світовими війнами (20-40-і роки ХХ ст.)

Причини виникнення фашистських режимів. Німеччина. Поразка Німеччини в І Світовій війні. Листопадова революція 1918 р. Утворення Веймарської республіки («Німецька імперія»). Створення Націонал-соціалістської німецької партії (1920 р.). «Пивний путч» у Мюнхені (1923 р.). «Битва за рейхстаг» (з 1925 р.). Перемога фашистів на виборах у рейхстаг (1932 р.). Механізм фашистської диктатури. Створення державних органів регулювання економікою. Закон про організацію 12 імперських груп 1934 р. (галузей народного господарства, керованих фюрерами). Мілітаризація країни. Терористичний апарат фашистської диктатури. «Штурмові загони» (СА). Служба безпеки (СС). Спеціальна служба порядку (СД). Концтабори. Агресивна зовнішня політика. Італія. Ослаблення економіки країни після І Світової війни. Загострення соціальних протиріч. Виникнення фашистських організацій. Іспанія. Перемога Народного Фронту (1936 р.). Утворення республіки. Громадянська війна 1936-1939 рр.

Тема 6. Державний устрій і право Китаю в Новітній період.

Сінхайська революція в Китаї. Ліквідація монархії і проголошення республіки. Перша Конституція 1912 р. Діяльність Комуністичної партії Китаю та Гоміндану. Громадянська війна. Китай після ІІ Світової війни. Утворення Китайської Народної республіки 1949 р. Конституція КНР. Мао Цзедун. Конституція КНР 1954 р. «Культурна революція». Конституція 1978 р. Реформи Ден Сяопіна. Конституція 1982 р. Розвиток держави та права Китаю т в Новітній період.

Тема 7. Державний устрій і право Індії в Новітній період.

Національний рух в Індії на початку ХХ ст. Махатма Ганді. Індійський Національний Конгрес. Боротьба за незалежність. Надання статусу домініону

провінціям Індії і Пакистану. “Закон про незалежність Індії” 1947 р. Конституція Індії 1950 р. Зовнішня і внутрішня політика Д.Неру, Індіри та Раджіва Ганді. Розвиток держави та права Індії в Новітній період. Співвідношення індійського національного та індуїстського права. Особливості судової системи.

Тема 8. Державний устрій і право Західної Європи в Новітній період.

Державний устрій сучасної Великобританії. Політичні партії. Кабінет міністрів. Парламент. Корона. Судоустрій. Демократизація виборчого права в новітній історії. Акти про народне представництво 1918, 1928, 1948, 1969, 1983 рр. Система джерел права сучасної Великобританії. Зростання роді законодавства у Великобританії в ХХ ст. Судова практика. Делеговане законодавство. Джерела цивільного права. Загальні тенденції розвитку основних цивільно-правових інститутів. Джерела кримінального права. Система злочинів і покарань в сучасному кримінальному праві Великобританії.

Потсдамські угоди 1945 р. Окупаційні влади Боннська конституція (Основний закон) ФРН 1949 р. Об'єднання Німеччини. Договір про об'єднання 1990 р. Зміни в Основному законі Німеччини 1949 р. Джерела цивільного права Німеччини. Законодавство про компанії. Антитрестовське законодавство. Джерела кримінального права. Система злочинів і покарань.

Третя французька республіка між першою і другою світовими війнами. Франція у другій світовій війні. Правова основа “режиму Віші”. Четверта республіка у Франції. Конституція 1946 р. Конституція 1958 р. Джерела конституційного права Франції. Джерела кримінального права. Джерела цивільного права. Джерела адміністративного права. Загальна характеристика еволюції галузей сучасного цивільного, кримінального, адміністративного права Франції

Тема 9. Державний устрій і право США в Новітній період

Конституційний розвиток США (на федеральному рівні та рівні штатів). Модернізація основних політичних інститутів сучасних США. Політичні партії. Конгрес. Президент. Судоустрій. Історико-правова доля антикомуністичного законодавства США. Еволюція виборчого права в США. Поправки XIX, XXIV, XXVI до федеральної Конституції. Джерела цивільного права в США. Основні цивільно-правові інститути. Антитрестовське законодавство в ХХ ст. Кримінальне право США: джерела, категорії, система злочинів і покарань.

4. Структура вивчення навчальної дисципліни

4.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин					
		Денна форма навчання					
		Усього	у тому числі				
Лекції	Сем. (прак.)		Лаб. Р.	Ін.зав.	СРС		
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Тема 1. Буржуазна революція в Англії. Утворення буржуазної держави (XVI ст.)	8	2	2	-	-	4
2.	Тема 2. Французька буржуазна революція. Утворення буржуазної держави (кін. XVII – XVIII ст.)	8	2	2	-	-	4
3.	Тема 3. Виникнення та становлення США (XVII – XVIII ст.ст.).	8	2	2	-	-	4
4.	Тема 4. Державний устрій країн Західної Європи та США у XIX ст	6	2	0	-	-	4
5.	Тема 5. Фашистські режими в період між двома світовими війнами (20-40-і роки XX ст.)	6	2	2			2

6.	Тема 6. Державний устрій і право Китаю в Новітній період.	8	2	2			4
7.	Тема 7. Державний устрій і право Індії в Новітній період.	8	2	2			4
8.	Тема 8. Державний устрій і право Західної Європи в Новітній період.	10	2	4	-	-	4
9.	Тема 9. Державний устрій і право США в Новітній період	8	2	2	-	-	4
	Всього годин	70	18	18	-	-	34

4.2. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назви тем	Кількість годин
		Денна форма
1.	Тема 1. . Буржуазна революція в Англії. Утворення буржуазної держави (XVI ст.)	2
2.	Тема 2. Французька буржуазна революція. Утворення буржуазної держави (кін. XVII – XVIII ст.)	2
3.	Тема 3. Виникнення та становлення США (XVII – XVIII ст.ст.).	2
4.	Тема 4. Державний устрій країн Західної Європи та США у XIX ст	2

5.	Тема 5. Фашистські режими в період між двома світовими війнами (20-40-і роки ХХ ст.)	2
6.	Тема 6. Державний устрій і право Китаю в Новітній період.	2
7.	Тема 7. Державний устрій і право Індії в Новітній період.	2
8.	Тема 8. Державний устрій і право Західної Європи в Новітній період.	2
9.	Тема 9. Державний устрій і право США в Новітній період.	2
Всього годин:		18

4.3. Завдання для самостійної роботи студентів

№ з/п	Назви тем та зміст завдань	Кількість годин
		Денна форма
1.	Тема 1. Буржуазна революція в Англії. Утворення буржуазної держави (XVI ст.)	4
	<i>Завдання:</i> 1. Визначте основні риси державного устрою Англії в добу республіки.	
2.	Тема 2. Французька буржуазна революція. Утворення буржуазної держави (кін. XVII – XVIII ст.)	4
	<i>Завдання:</i> 1. Визначити основні риси державного устрою і права Франції репідлу революції	
3.	Тема 3. Виникнення та становлення США (XVII – XVIII ст.ст.).	4

	<i>Завдання:</i>	1. Скласти схему державного механізму США за конституцією 1787 року	
4.	Тема 4. Державний устрій країн Західної Європи та США у XIX ст		4
	<i>Завдання:</i>	1. Охарактеризувати реформу парламенту Англії 1911 р	
5.	Тема 5. Фашистські режими в період між двома світовими війнами (20-40-і роки XX ст.)		2
	<i>Завдання:</i>	1.Скласти перелік причин виникнення фашистських режимів	
6.	Тема 6. Державний устрій і право Китаю в Новітній період.		4
	<i>Завдання:</i>	1. Скласти перелік і порівняти реформи Мао Цзедуна і Ден Сяопіна.	
7.	Тема 7. Державний устрій і право Індії в Новітній період.		4
	<i>Завдання:</i>	1. Визначити основні реформи Д. Неру та І. Ганді.	
8.	Тема 8. Державний устрій і право Західної Європи в Новітній період.		4
	<i>Завдання:</i>	1. Скласти схеми державного устрою Франції згідно з конституціями 1946 і 1958 рр	
9.	Тема 9. Державний устрій і право США в Новітній період.		4
	<i>Завдання:</i>	1. Визначити основні тенденції розвитку державного устрою і права США у новітній період.	
Всього годин:			34

4.4. Індивідуальні завдання

У процесі вивчення навчальної дисципліни студенти виконують індивідуальні завдання у вигляді науково-дослідних робіт та рефератів. Тематику науково-дослідних робіт та рефератів, а також методичні рекомендації щодо їх виконання визначаються в навчально-методичних матеріалах з навчальної дисципліни.

5. Методи навчання та контролю

Під час лекційних занять застосовуються:

- 1) традиційний усний виклад змісту теми;
- 2) слайдова презентація.

На семінарських та практичних заняттях застосовуються:

- дискусійне обговорення проблемних питань;
- вирішення ситуаційних завдань;
- повідомлення про виконання індивідуальних завдань;
- складання окремих видів документів.

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у формах:

1) усне або письмове (у тому числі тестове) бліц-опитування студентів щодо засвоєння матеріалу попередньої лекції;

2) усне або письмове (у тому числі тестове) опитування на семінарських заняттях;

3) виконання поточних контрольних робіт у формі тестування;

4) захист підготовленого звіту про виконання ІНДЗ;

5) складання окремих видів документів за ситуаційними завданнями;

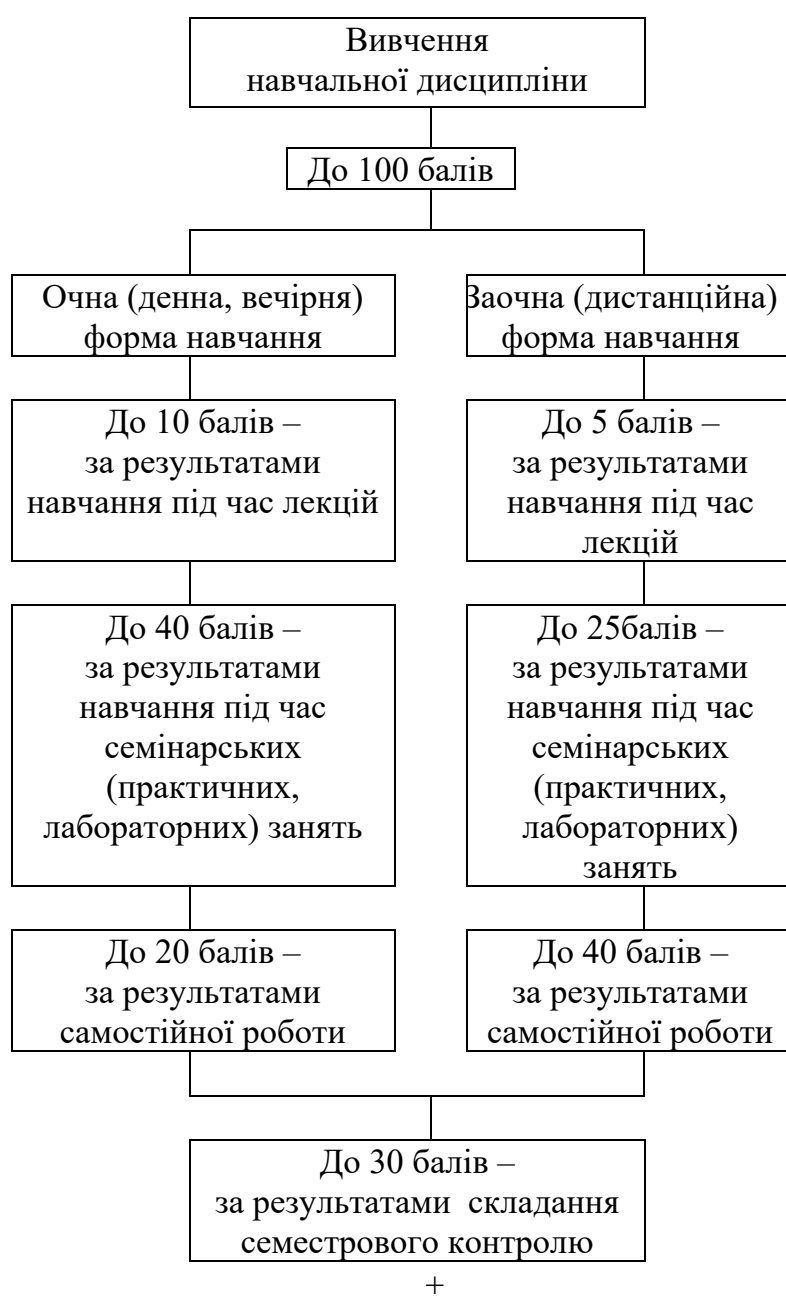
6) захист підготовленого публічного виступу.

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усного іспиту.

Структура екзаменаційного білету включає три теоретичних питання.

6. Схема нарахування балів

6.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

6.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 9 лекційних занять за денною формою навчання.

Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів:

Таблиця 1

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій								
			1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Денна II семестр	9	1,1	2,2	3,3	4,4	5,5	6,6	7,7	8,8	10

2.3. З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 9 семінарських занять за денною формою навчання у другому семестрі.

За результатами семінарських занять кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття.

Критерії поточного оцінювання знань студентів наведені у п.4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова (затвердженого 29 травня 2017 року, протокол № 14).

2.4. Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу студентів та виконання індивідуальних завдань, наведено в наступній таблиці:

№ з/п	II семестр 9 тем	Номер теми									Усього балів	
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.		
1.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу	1,3	1,4	1,4	1,4	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	12

2.	Максимальна кількість балів за індивідуальне завдання	8	8
	Усього балів		20

7. Рекомендовані джерела

7.1. Базова література

1. Бостан Л. М. Історія держави і права зарубіжних країн: [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / Л. М. Бостан, С. К. Бостан – 2-ге вид., переробл. та доповн. – К.: Центр учб. л-ри, 2008. – 728 с.
2. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн: [навч. посіб.] / В. П. Глиняний. - 5-те вид., перероб. і доповн. – К.: Істина, 2005. – 768 с.
3. Графский В. Г. Всеобщая история права и государства [Учеб. для студентов вузов] / В. Г. Графский. – М.: Норма, 2008. – 752 с.
4. История государства и права зарубежных стран [Учеб. для студентов вузов] / [Батыр К. И., Исаев И. А., Кнопов Г. С. и др.]; Под ред. К. И. Батыра. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Проспект, 2003. – 494 с.
5. Історія держави і права зарубіжних країн у схемах: для студентів I курсу / М-во освіти і науки України, Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого; [уклад.: С. І. Власенко та ін.] – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2007. – 34 с.
6. Історія держави і права зарубіжних країн: (Серед. віки та ран. новий час): [навч. посіб.] / [Тищик Б. Й., Кульчицький В. С., Кольбенко А. В. та ін.]; За ред. Б. Й. Тищика. – Львів: Світ, 2006. – 695 с.
7. Ковальова С. Г. Історія держави і права зарубіжних країн: запитання та відповіді: [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / С. Г. Ковальова; М-во освіти і науки України, Чорномор. держ. ун-т ім. П. Могили. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. П. Могили, 2009 – 222 с.
8. Косарев А. И. История государства и права зарубежных стран: [учеб. для вузов] / Косарев А. И. – М.: НОРМА: Изд. группа НОРМА – ИНФРА – М – 449 с.
9. Крестовская Н. Н. История государства и права зарубежных стран: [практикум] / Н. Н. Крестовская. – Х.: ООО «Одиссей», 2002. – 608 с.
10. Кудинов О. А. История государства и права зарубежных стран: [курс лекций] / О. А. Кудинов. – М.: «Ось-89», 2006. – 304 с.

- 11.Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн: [навчальний посібник] / В. С. Макарчук. - Вид. 6-те, доп. – К.: Атіка, 2007. – 624 с.
- 12.Прудников М. Н. История государства и права зарубежных стран: [учеб. для студентов вузов, обучающихся по спец. 021100] / М. Н. Прудников. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ, 2004. – 365 с.
- 13.Рубаник В. Е. История государства и права зарубежных стран: для бакалавров / В. Е. Рубаник. – СПб: Питер, 2011. – 542 с.
- 14.Середа А. М. Історія держави і права зарубіжних країн: [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / А. М. Середа, Г. М. Васильчук; Держ. вищ. навч. закл. «Запорізь. нац. ун-т М-ва освіти і науки України» - Запоріжжя, 2007. – 294 с.
- 15.Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн: [підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / М. М. Страхов. – 2-ге вид., переробл. та допов. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 584 с.
- 16.Трофанчук Г. І. Історія держави і права зарубіжних країн: [навч. посіб.] / Г. І. Трофанчук. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 397 с.
- 17.Федоров К. Г. Історія держави і права зарубіжних країн: [навч. посібник для студентів юрид. вищ. навч. закладів і фак.] / [Ред. О. В. Василенко] – К.: Вища школа, 1994. – 463 с.
- 18.Хома Н. М. Історія держави та права зарубіжних країн: [навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти] / Н. М. Хома. – 4-те видання, виправлене. – Львів: «Магнолія 2006», 2007. – 480 с.
- 19.Черниловский З. М. Всеобщая история государства и права: [Учебник] / З. М. Черниловский – М.: Проспект, 2002. – 591 с.
- 20.Шатилова С. А. История государства и права зарубежных стран: [учеб. пособие] / С. А. Шатилов. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 271 с.
- 21.Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн: [навч. посібник для студентів юрид. вузів та фак.] / [Відп. ред. Борис І. Д.] – К.: ВЕНТУРІ, 1997. – 303 с.
- 22.Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн: [Хрестоматія] / [Відп. ред. Борис І. Д.] – К.: ВЕНТУРІ, 1998. – 255 с.
- 23.Шигаль Д. А. Історія держави і права зарубіжних країн: [курс лекцій] / Д. А. Шигаль. – Х.: ФІНН, 2010. – 338 с.

7.2. Допоміжна література

1. Аннерс Е. История европейского права: Пер. со швед. / Е. Аннерс. – М.: Наука, 1996. – 394 с.
2. Берман Г. Западная традиция права: эпоха формирования. / Г. Берман. – М.: МГУ, 1998. – 624 с.

3. Боботов С. В. Конституционная юстиция (сравнительный анализ). / С.В. Боботов. – М.: ИЧП ЕАВ, 1994. – 298 с.
4. Всеобщая история государства и права: Учеб. для студ. юрид. вузов т фак. Ч.2 / Под общ. ред. О.А. Жидкова, Н.А. Крашенниковой. –М.: Норма–Инфра–М, 1998. – 712 с.
5. Государственное право Германии: В 2 т. – М.: ИГП РАН, 1994. – 312 с.
6. Карпов М. В. «Социализм с китайским лицом» или капитализм по-китайски? (о типологии общественно–экономической системы КНР) // М.В. Карпов. – Восток. – 1996. – № 3.
7. Кріль М. Історія країн Центрально–Східної Європи (кінець ХХ – поч. ХХІ ст.). / М. Кріль. – К.: Знання, 2008. –284 с.
8. Куманин Е. В. Юридическая политика и правовая система Китайской Народной Республики. / Е.В. Курманин. – М., 1999. – 160 с.
9. Основные институты гражданского права зарубежных стран. Сравнительно–правовое исследование. / Руков. авт. коллектива д. юр. наук В. В. Залеский. – М.: НОРМА, 2000.
10. Правовые системы стран мира. Энциклопедический справочник / Отв. ред. Сухарева А. Я. – МТ: НОРМА, 2001. – 976 с.
11. Чиркин В.Є. Конституційне право зарубіжних країн: Підручник. – 3–е вид. / В.Є. Чиркин – М.: Юрист, 2006. – 568 с.
12. Эволюция современного буржуазного государства и права. – К.: Наукова думка, 1991. – 284 с.
13. Асланян Г. Британський парламент: історія і сучасність / Г. Асланян. // журнал "Часопис Парламент" №6/2001.
14. Ахметшин Н. Х. Переходные процессы в КНР: государство и общество (80–90–е годы). 7 / Н.Х. Ахметшин. // Вестник Московского университета. – Сер. 13. – 1996. – № 2.
15. Бостан С.К. Парламентсько–президентська республіка як різновид змішаної форми республіканського правління / С.К. Бостан. // Вісник Запорізького юридичного інституту. – 2002. – № 2.
16. Бостан Л.М. Можливості та перспективи використання модульно–рейтингової системи оцінки знань, вмінь і навичок курсантів при вивченні історико–правових дисциплін / Л.М. Бостан // Вісник Запорізького юридичного інституту. – 1997. – № 2.
17. Бостан С. К. Президентсько–парламентська республіка як різновид змішаної форми республіканського правління / С.К. Бостан. // Вісник Запорізького юридичного інституту. – 2001. – № 2.
18. Бостан С. К. Напівпарламентсько–напівпрезидентська республіка як різновид змішаної форми республіканського правління / С.К. Бостан. // Вісник Запорізького юридичного інституту. – 2001. – № 4.
19. Бостан С. К. Напівпрезидентсько–напівпарламентська республіка як різновид змішаної форми республіканського правління / С.К. Бостан. // Вісник Запорізького юридичного інституту. – 2001. – №3.

20. Бостан С. К. Змішана форма республіканського правління: проблеми теорії і практики / С.К. Бостан. // Вісник Академії праці і соціальних відносин федерації профспілок України. – 2002. – № 2.
21. Головка Л.В. Реформа кримінального процесу у Франції / Л.В. Головка // Держава і право. 2001. N 8. С.89 – 98.
22. Каракуц А.М. Проблема об'єднання Німеччини в політиці ЄС, США та Великої Британії / А.М. Каракуц // Вісник Донецького університету. – №1. – 2008. –141– 150 стр.
23. Карпов М. В. Проблема демократизации в КНР и опыт реформирования авторитарных режимов / М.В. Карпов // Восток. – 1997. – № 5.
24. Кашкин С.Ю. Конституция на переломе цивилизаций: формирование глобального конституционного идеала / С.Ю. Кашкин // Государство и право. – 1992. – № 11.
25. Керімов А.Д. Бюро палат французького парламенту / А.Д. Керімов // Держава і право, 1996, № 10.
26. Керімов А.Д. Парламентські групи в Національних зборах сучасної Франції / А.Д. Керімов // Держава і право, 1993, № 12.
27. Керімов А.Д. Парламентські представництва як засіб контролю за виконавчою владою (П'ята Французька Республіка) / А.Д. Керімов // Держава і право, 1992, №7.
28. Керімов А.Д. Французькі політичні діячі, юристи – за розширення повноважень парламенту / А.Д. Керімов // Держава і право, 1995, № 6.
29. Ковалев А. М. Современное состояние Конституции V республики во Франции: Проблема реформы Конституции / А.М. Ковалев // Государство и право. – 1997. – № 4.
30. Новицкая Т.Е. Вопросы методологии истории государства и права / Т.Е. Новицкая // Вестник Московского государственного университета. Серия «Право». – 1997. – Xг 1.
31. Остапенко Г.С. Британская монархия от Эдуарда VIII до Елизаветы II / Г.С. Остапенко // журнал "Новая и новейшая история" №6/1999.
32. Ощепков Д. Національна жандармерія Франції / Д. Ощепков // Міліція України. – 1998 – № 4.
33. Шишкін В. Деякі концептуальні основи юрисдикції адмін. судів Німеччини / В. Шишкін // Право України – 1995. – N9–10 – С.19.
34. Яковенко Н. Політичні партії Великобританії: союзники та опоненти / Н. Яковенко // журнал "Спостерігач" №7/1995.

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://law.uqlc.ru/>
2. <http://textbooks.net.ua/content/view/4301/35/>
3. <http://www.zakroma.narod.ru/>
4. <http://ukTexpQrt.gov.ua/ukr/zinfo/ger/1128.html>

5. <http://textbooks.net.ua/content/view/3363/2Q/>
6. <http://www.wikipedia.org/>
7. <http://imperiya.net/england.htm/>
8. <http://ua-referat.com/КонституціяФРН1994p>
9. <http://zen.in.ua>
10. <http://pidruchniki.ws/18570314/tiirism/nimechchina>
11. <http://ukrkniga.org.ua>
12. <http://pravnyk.info/idpzk21.html>
13. <http://textbooks.net.ua>
14. <http://ukrexport.gov.ua/ukr/z info/ger/1128.html>